

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อหิริกธมฺม — ธรรมคือความไม่ละอายต่อบาป”

อหิริกธมฺม อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - หิ - ริ - กะ - ดํ - มะ มาจากคำว่า อหิริก (ความไม่ละอายต่อบาป) กับคำว่า ธมฺม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) รวมกันเป็น อหิริกธมฺมเขียนเป็นไทยได้ว่า อหิริกธรรม แปลว่า ธรรม คือ ความไม่ละอายต่อบาป เป็นสภาพธรรมที่มีจริงประการหนึ่ง ที่เป็นอกุศลเจตสิก ที่มีคำว่า ธรรม ด้วย ก็เพราะเป็นสิ่งที่มีความจริง อหิริกะ เป็นสภาพธรรมที่ไม่ละอายต่อบาปอกุศล เป็นอกุศลเจตสิกที่เกิดกับอกุศลจิตทุกประเภท

ข้อความในพระอภิธรรมปิฎก รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แสดงความเป็นจริงของธรรม คือ อหิริกะ ไว้ดังนี้

“อหิริกะ มีในสมัยนั้น เป็นไหน?

กิริยาที่ไม่ละอายต่อการประพฤติกุศลอันเป็นสิ่งที่น่าละอาย กิริยาที่ไม่ละอายต่อการประกอบอกุศลบาปธรรมทั้งหลาย ในสมัยนั้น อันใดนี้ชื่อว่า อหิริกะ มีในสมัยนั้น”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แสดงถึงสิ่งที่มีจริง เพื่อความเข้าใจถูกต้องเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงของธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจริงและมีจริงในชีวิตประจำวัน เพราะมีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ แม้แต่ธรรมฝ่ายที่เป็นอกุศล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงแสดงไว้มาก มีบทแห่งธรรมมากมายที่พระองค์ทรงแสดงถึงธรรมที่เป็นอกุศล รวมถึงโทษของอกุศล และ มีบทแห่งธรรมมากมายที่พระองค์ทรงแสดง ให้รู้อกุศล ตรงตามความเป็นจริง และอกุศล เป็นสิ่งที่ควรละ

ตามความเป็นจริงแล้ว ชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดขึ้นเป็นไปมาก เกิดมากกว่ากุศลจิตอย่างเทียบกันไม่ได้ เพราะสะสมอกุศลมาอย่างมากมายและสะสมมาอย่างยาวนานในสังสารวัฏ เมื่อได้เหตุได้ปัจจัยก็เกิดขึ้นเป็นไป และถ้ายังไม่รู้เลยว่าอะไรเป็นอกุศล ก็ไม่สามารถที่จะละอายต่ออกุศลได้ กล่าวได้ว่าที่ไม่ละอายเพราะไม่รู้ว่าสภาพธรรมใดเป็นอกุศลนั่นเอง พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงทั้งหมด จึงเป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลเพื่อความเข้าใจถูกต้องเห็นถูกต้องโดยตลอด

สำหรับลักษณะของอหิริกะ คือ ความไม่ละอายต่ออกุศลนั้น มีการไม่เกลียดกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ หรือมีความไม่ละอายกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ อย่างเช่น เวลาโลภะเกิด ไม่เคยละอายเลยที่จะมีโลภะ แม้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงว่าโลภะ เป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมที่ไม่สะอาด แต่ทุกคนก็พอใจที่จะมีโลภะต่อไป เพราะไม่ละอายหรือไม่เกลียดอกุศลธรรม และทำอย่างไรถึงจะเห็นได้และพอที่จะละอายได้ หรือว่ายังคงจะไม่ละอายไปเรื่อยๆ ไม่ว่าโลภะจะเกิดทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจมากมายสักเท่าเท่าใด

ชีวิตประจำวัน แต่ละคนมีโลภะ แต่ว่าโลภะนั้น ถึงขั้นที่ล่วงเป็นทุจริตกรรมประการต่างๆ หรือไม่นั้นก็แสดงระดับขั้นที่ต่างกัน ไม่ละอายต่อโลภะขั้นที่ยังไม่ได้ทำทุจริตกรรม แต่ถ้ามีทุจริตกรรม เกิดขึ้น

ขณะใด ก็เป็นเรื่องพิสูจน์ว่าขณะนั้นไม่มีความละอายในทุจริตกรรมขั้นนั้นแล้ว ทุจริตกรรมขั้นนั้นจึงเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น อหิริกะ จึงมีการไม่เกลียดกายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ หรือมีความไม่ละอาย กายทุจริต เป็นต้น เป็นลักษณะ มีการกระทำบาป เป็นกิจหน้าที่ **ที่มีการกระทำบาป ก็เพราะมีความไม่ละอาย เพราะถ้ามีความละอายแล้ว จะไม่ทำบาปเลย**

จะเห็นได้ว่า การกระทำของแต่ละบุคคล ทางกาย ทางวาจา แม้ทางใจ ก็เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงอหิริกะ ซึ่งเป็นธรรมที่ไม่ละอายต่อบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงในขณะนั้นๆ ไม่หลอกตัวเอง การศึกษาพระธรรมจะทำให้เข้าใจธรรมตามความเป็นจริงว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน บางครั้งกุศลธรรมก็เกิด บางครั้งอกุศลธรรมก็เกิด แล้วแต่ว่าจะมีปัจจัยที่จะทำให้ธรรมฝ่ายใดเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เพราะเหตุว่าแม้จะรู้ว่า เป็นอกุศลธรรม แต่ปัญญาไม่มีกำลังพอที่จะละคลายอกุศลธรรมขั้นนั้นๆ ก็ต้องอาศัยการอบรมเจริญปัญญาให้ยิ่งขึ้นต่อไป

พระธรรม แสดงให้เห็นสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง ลักษณะของความไม่ละอาย มีตั้งแต่ชั้นละเอียดซึ่งเห็นยาก เวลาที่เกิดกับอกุศลจิตในชีวิตประจำวัน ซึ่งถ้าขาดการพิจารณาย่อมจะไม่เห็นลักษณะของความไม่ละอาย แต่ถ้าเป็นกรรมใหญ่ที่หนักหรือมองเห็นชัด เช่นทุจริตกรรม จึงจะสามารถเห็นความไม่ละอายได้ว่า คนที่มีความไม่ละอาย ที่ชื่อว่า จะไม่กระทำอกุศลอะไรๆ หามิได้ เพราะฉะนั้น ธรรมทั้งหมดสำหรับแต่ละท่านเองที่จะพิจารณาตัวเองจริงๆ แม้ในเรื่องของความไม่ละอายด้วย ขณะนี้มีไหม **ข้อสำคัญที่สุด ขณะที่เป็นกุศล ไม่มีซึ่งความไม่ละอาย** แต่ขณะใดที่อกุศลเกิด ขณะนั้นแสดงว่าไม่ละอายแล้วจึงเป็นอกุศล ขณะใดก็ตามที่อกุศลจิตระดับใดก็ตามเกิดขึ้นให้ทราบว่าเป็นขณะนั้นมีความไม่ละอายในอกุศลขั้นนั้นๆ อกุศลขั้นนั้นจึงเกิดได้ ต่อเมื่อใดอบรมเจริญปัญญาสามารถที่จะเห็นอกุศลเป็นอกุศลที่น่ารังเกียจและน่าละอาย เมื่อนั้น จึงจะค่อยๆ ละคลายได้ด้วยความเข้าใจที่ค่อยๆ เจริญขึ้น **จึงไม่ควรประมาทต่ออหิริกธรรมเลย เพราะเหตุว่าถ้ามีความไม่ละอายแล้ว ไม่เห็นว่าเป็นอกุศล ความไม่ละอายก็จะเพิ่มกำลังขึ้น จนกระทั่งสามารถที่จะกระทำทุจริตกรรมได้ เป็นโทษกับตนเองโดยส่วนเดียวเท่านั้น**

ธรรมไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวันเลย เป็นชีวิตจริงๆ ในแต่ละขณะ พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้นที่จะเป็นประโยชน์แก่อกุศลแก่ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา ได้มีการกล่อมเกลาคิดใจให้โน้มไปในทางที่ถูกที่ควร ละเว้นจากสิ่งที่ไม่ดี ละอายต่อบาปอกุศลในชีวิตประจำวัน ก็จะค่อยๆ ชัดเกลาละคลายความไม่ละอายต่อบาปไปที่ละเล็กทีละน้อย จนกว่าจะสามารถดับอกุศลทั้งหลายได้ตามลำดับขั้น ซึ่งจะต้องตั้งต้นที่ละอายต่อความไม่รู้ ทำให้มีการฟังมีการศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ เมื่อมีความเข้าใจถูกเห็นถูกแล้ว ย่อมแก้อกุศลได้ในทุกระดับขั้น ไม่มีโทษใดๆ เลยสำหรับปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก มีแต่จะนำไปในกิจทั้งปวงที่ดีงามโดยตลอด เป็นที่พึงได้อย่างแท้จริง.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗